

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประเมินโครงการฝึกอาชีพในโรงเรียนฝึกอาชีพสังกัดกรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินโครงการฝึกอาชีพในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร รวม 87 คน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารในสำนักงานการศึกษาและสำนักพัฒนาชุมชน 5 คน ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน 31 คน และครูอาจารย์ 51 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง แบบสำรวจข้อมูลโรงเรียน แบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสังเกตการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ผลการรวบรวมข้อมูลได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างรวม 76 คน จากจำนวนทั้งสิ้น 87 คน คิดเป็นร้อยละ 87.36 การสำรวจข้อมูลและการวิเคราะห์เอกสารได้ 14 โรงเท่ากัน และการสังเกตการสอนได้ 13 โรง จากจำนวนทั้งสิ้น 17 โรง คิดเป็นร้อยละ 82.36 และ 76.47 ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสำรวจข้อมูลโรงเรียน การวิเคราะห์เอกสาร และการสังเกตการสอน มาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนจากการสำรวจ

1. จำนวนวิชาที่เปิดสอนในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร สำหรับโรงเรียนที่เปิดสอนภาคปกติจำนวน 7 โรงเรียน มีวิชาที่เปิดสอนทั้งหมดจำนวน 16 วิชา วิชาที่เปิดมากที่สุดคือ ตัดเสื้อผ้าสตรีมี 5 โรงเรียน รองลงมาได้แก่ ช่างไฟฟ้า วิทยุ-โทรทัศน์ ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรม และเสริมสวยสตรี มีอย่างละ 4 โรงเรียน โรงเรียนที่เปิดสอนภาคค่ำจำนวน 16 โรงเรียน มีวิชาที่เปิดสอนทั้งหมดจำนวน 23 วิชา วิชาที่เปิดสอนมากที่สุดคือ ตัดเสื้อผ้าสตรีมี 13 โรงเรียน รองลงมาได้แก่ ช่างเดินสายไฟ เสริมสวยสตรี และช่างตัดผมชายมีอย่างละ 6 โรงเรียน ช่างเย็บจักรอุตสาหกรรมมี 5 โรงเรียน

2. ผู้เรียนส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่เดียวกับโรงเรียน มีการศึกษาสูงสุดจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพรับจ้าง มีความมุ่งหมายมาเรียนเพื่อการประกอบอาชีพตามวิชาที่เรียน และมีอายุอยู่ระหว่าง 14-25 ปี

3. บุคลากรของโรงเรียนใหญ่มีฐานะเป็นครูจ้างของกรุงเทพมหานคร โดยมีวุฒิการศึกษาสูงสุดต่ำกว่าปริญญาตรีและมีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี

ตอนที่ 2 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ผู้บริหารในสำนักการศึกษาและสำนักพัฒนาชุมชน มีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ผู้อำนวยการกองโรงเรียน และหัวหน้างานส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพ มีวุฒิทางครูระดับปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี มีอายุต่ำกว่า 40 ปี และสูงกว่า 50 ปี โดยปฏิบัติงานในตำแหน่งเป็นระยะเวลา 2-3 ปี

2. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่มีวุฒิทางครูระดับปริญญาตรี และไม่มีวุฒิทางวิชาชีพ มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี โดยปฏิบัติงานในตำแหน่งเป็นระยะเวลา 1-5 ปี

3. ครูอาจารย์ ส่วนใหญ่เป็นครูจ้างกรุงเทพมหานคร สอนวิชาตัดเสื้อสตรีมากที่สุด ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิต่างครุ มีวุฒิต่างวิชาชีพต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ระยะเวลาในการสอน 1-5 ปี

ตอนที่ 3 ผลการประเมินโครงการ

ก. ผลการประเมินสภาพแวดล้อม

1. เหตุผลในการจัดทำโครงการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ไม่มีรายได้อื่นได้เรียนวิชาชีพไปประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ด้านอาชีพและหารายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัวใช้ใน ชีวิตประจำวันและเป็นอาชีพเสริม และเพื่อช่วยเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา

2. ความจำเป็นและความต้องการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนระบุว่า โครงการนี้มีความจำเป็นต่อกรุงเทพมหานคร ในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยส่วนใหญ่มีข้อมูลประกอบว่า ประชาชนเมื่อได้รับการส่งเสริม ให้มีการฝึกอาชีพระยะสั้น ก็จะได้มีความรู้ด้านวิชาชีพไปใช้ในการครองชีพได้ดีขึ้น และทุกคน ระบุว่า การฝึกอาชีพเป็นความต้องการของกรุงเทพมหานคร และสอดคล้องกับความจำเป็น และความต้องการของประชาชนอีกด้วย ส่วนการประเมินความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้มีการประเมินโดยฝ่ายพัฒนาอาชีพ (เดิมเป็นฝ่ายการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสำนัก การศึกษา) ร่วมกับสำนักงานเขตและโรงเรียน

3. ข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนระบุว่า การตัดสินใจใช้ข้อมูลนโยบายของกรุงเทพมหานคร และส่วนใหญ่ระบุว่า ได้ใช้ข้อมูลอื่นประกอบได้แก่ จำนวนผู้อยู่ในวัยการศึกษาภาค บังคับและไม่ได้เข้าเรียน จำนวนประชากรในชุมชนที่ความเป็นอยู่ต่ำกว่ามาตรฐาน

4. กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า เป็นผู้ที่มีรายได้น้อย ประชาชนที่อพยพมาจากต่างจังหวัด และเยาวชนและประชาชนที่อยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา

ข. ผลการประเมินปัจจัยเบื้องต้น

1. บุคลากร

ผู้ให้สัมภาษณ์ประมาณครึ่งหนึ่งระบุว่าเพียงพอส่วนในด้านคุณภาพส่วนใหญ่ได้ระบุว่า มีความเหมาะสมและในการพัฒนาบุคลากรใช้วิธีการอบรมเป็นส่วนใหญ่

2. งบประมาณและการเงิน

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนระบุว่า ได้งบประมาณจากกรุงเทพมหานครในด้านปริมาณส่วนใหญ่ระบุว่าเพียงพอ

3. วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่าปริมาณเพียงพอในด้านคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ มีความเหมาะสม วิธีการได้วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือทุกคนระบุว่าได้จากงบประมาณประจำปี มีโรงเรียนบางแห่งเคยได้รับความช่วยเหลือแต่เป็นส่วนน้อยจากหน่วยงานเอกชน

4. หลักสูตร

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ปัจจุบันมีความเหมาะสม

ค. ผลการประเมินกระบวนการ

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ

ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ สำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมทุกคนระบุว่า โดยการร่วมประชุมผู้เกี่ยวข้อง สำหรับการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร ส่วนใหญ่ระบุว่า ได้ให้บุคลากรของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร โดยการร่วมประชุมปฏิบัติการปรับปรุงหลักสูตร สำหรับกลุ่มครูอาจารย์ส่วนใหญ่ระบุว่า ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรเช่นเดียวกัน ส่วนการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้เรียน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นครูอาจารย์ส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้เรียน ผู้ที่ระบุว่ามีส่วนร่วมส่วนใหญ่โดยการช่วยทางโรงเรียนรับสมัคร

2. แนวปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนระบุว่า ใช้วิธีการจัดประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติ และแบ่งงานตามความสามารถของบุคลากรและ เน้นการปฏิบัติตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร นอกจากนั้นส่วนใหญ่ระบุว่า มีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามขั้นตอน และเพื่อใช้ในการติดตามและตรวจสอบงาน

3. การเรียนการสอน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า วิธีการจัดครูเข้าสอนนั้นผู้บริหารโรงเรียนจัดตามความรู้ความสามารถของผู้สอนวิชาละ 1 คน ต่อ 1 ห้อง ซึ่งวิธีการนี้ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ระบุว่า เหมาะสม ในการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ระบุว่า เน้นการปฏิบัติและมีการฝึกปฏิบัตินอกสถานที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนเหมาะสมแล้ว

4. การนิเทศ

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า มีการนิเทศโดยผู้บริหารโรงเรียนตรวจเยี่ยม ดิชม และให้คำปรึกษา การให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนและการจัดประชุมครู วิทยุวิทยากร

5. การวัดผลประเมินผลผู้เรียน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า วิธีวัดผลประเมินผลผู้เรียนมีความเหมาะสม

6. การติดตามผลผู้เรียน

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า มีการติดตามผลผู้เรียนที่จบไปแล้ว โดยใช้แบบรายงานหรือแบบสอบถาม และมีการนำผลดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงทั้งรายวิชาที่สอนและกระบวนการเรียนการสอน

ง. ผลการประเมินผลผลิต

แบ่งตามลักษณะโครงการออกเป็น 3 โครงการ ดังนี้

1. โรงเรียนในโครงการเพิ่มวิชาช่างซึ่งมีจำนวน 5 โรงเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาจำแนกตามวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ระบุว่า โรงเรียนยังมีวิชาชีพให้เลือกตามความถนัดไม่เพียงพอ และผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนะวิชาชีพที่ควรเปิดสอนเพิ่มเติมรวม 41 วิชา สำหรับวิชาที่เปิดสอนแล้วส่วนใหญ่ระบุว่า เหมาะสมกับตลาดแรงงานในการบริการชุมชน โรงเรียนได้มีการให้บริการทั้งในโรงเรียนและนอกสถานที่แต่ยังไม่เต็มที่ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนระบุว่า ผู้เรียนจบสามารถประกอบอาชีพได้ตามลักษณะวิชาที่เรียน ส่วนการสอนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ส่วนใหญ่ระบุว่า โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อนี้ โดยทุกคนสามารถระบุวิธีการที่ใช้ว่า ได้แก่ การปฐมนิเทศ การอบรมหน้าเสาธง และการสอดแทรกคุณธรรมในขณะที่สอน สำหรับความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) เกี่ยวกับการขยายและเพิ่มวิชาช่างขึ้นในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า มีโครงการขยายและเพิ่มวิชาช่าง ในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการตามแผนได้ทั้งหมด

2. โรงเรียนในโครงการจัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 2 โรงเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์ในภาพรวม อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาจำแนกตามวัตถุประสงค์ทุกคนระบุว่าผู้เข้ารับการฝึกการอบรม ได้แก่ ผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ ยากจน อพยพมาจากต่างจังหวัด และผู้ที่มีความรู้ด้านวิชาชีพอยู่บ้างแล้ว แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จและความชำนาญในการประกอบการผลิต จำหน่าย ซึ่งเมื่อได้เข้าเรียนจบแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ ส่วนการสอนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ส่วนใหญ่ระบุว่าโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในข้อนี้ โดยทุกคนระบุวิธีการที่ใช้ได้แก่ การปฐมนิเทศ การอบรมหน้าเสาธง และการสอดแทรกคุณธรรมในขณะที่สอน สำหรับคุณภาพในการประกอบการผลิต จำหน่าย และให้บริการแก่ลูกค้าประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น สามารถดำเนินการได้ตามลักษณะวิชาชีพ ส่วนการเสริมด้านวิชาชีพตามหลักสูตรใหม่แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ประสงค์จะเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า มีโรงเรียนเพียงแห่งเดียวที่ดำเนินการ ส่วนการเพิ่มสถานศึกษาวิชาชีพระยะสั้นให้แพร่หลายสู่ชุมชน ผลจากการวิเคราะห์เอกสารพบว่า แผนพัฒนาการศึกษากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) ได้ระบุ ให้มีโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นปีละ 1 โรงเรียน จัดตั้งได้เพียง 2 โรงเรียนเท่านั้น ซึ่งยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

3. โรงเรียนในโครงการเปิดสอนเวลาพิเศษ (ภาคค่ำ) ในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีจำนวน 10 โรงเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาจำแนกตามวัตถุประสงค์พบว่า การขยายโรงเรียนฝึกอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษานั้นตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) ได้ระบุว่า จัดให้มีโรงเรียนฝึกอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเปิดทำการสอนเวลาพิเศษ (ภาคค่ำ) เพิ่มขึ้นปีละ 5 โรงเรียน แต่ผลการวิจัยพบว่า ปีงบประมาณ 2532-2534 เปิดสอน 2, 5 และ 3 โรงเรียน ตามลำดับ จึงยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนการเปิดวิชาชีพเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด พบว่า ทุกโรงเรียนเปิดทำการสอนโรงเรียนละ 3 วิชา และผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่ายังไม่เพียงพอต่อการที่จะให้ผู้เรียนได้เลือกตามความถนัด และวิชาที่เปิดสอนเหมาะสมกับตลาดแรงงาน สามารถบริการแก่ประชาชนได้ ส่วนการให้กลุ่ม

ประชาชนตามเป้าหมาย นักศึกษาและผู้สนใจมีความรู้ความสามารถประกอบอาชีพได้อย่างทั่วถึง ผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่า กลุ่มผู้เรียนนอกจากกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีผู้ที่มิงานทำประจำ กลุ่มแม่บ้านและนักเรียนนักศึกษา มาเรียนเพื่อประกอบอาชีพและเป็นอาชีพเสริม ซึ่งเป็น การช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง และเป็นการลดอัตราการว่างงานด้วย

จ. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้บริหารได้ระบุปัญหารวม 15 ปัญหา มีปัญหาที่มีผู้ระบุ ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไปจำนวน 7 ปัญหา ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอ วัสดุอุปกรณ์ได้ล่าช้าไม่ได้มาตรฐานและไม่เพียงพอ งบประมาณไม่เพียงพอ ค่าตอบแทนได้ล่าช้า หลักสูตรไม่เหมาะสมและการเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จ สำหรับกลุ่มครูอาจารย์ไม่มีปัญหาที่มีผู้ ระบุถึงร้อยละ 50 แต่ปัญหาที่มีผู้ระบุสูงสุดได้แก่บุคลากรไม่เพียงพอ

การอภิปรายผล

1. ผลการวิจัยจากการสำรวจพบว่า โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครที่เปิด สอนภาคปกติ วิชาที่เปิดสอนจำนวน 16 วิชา โดย 4 โรงเรียนเปิดสอนระหว่าง 3-5 วิชา และ โรงเรียนที่เปิดสอนภาคค่ำ จำนวน 16 โรงเรียน มีวิชาที่เปิดสอนจำนวน 23 วิชา โดย 12 โรงเรียน เปิดสอนระหว่าง 3-5 วิชา ดังนั้นจากข้อมูลข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าจำนวนวิชาที่เปิดสอนยังมี จำนวนน้อย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ก็ระบุว่าโรงเรียนยังมีวิชาชีพให้เลือก ตามความถนัดไม่เพียงพอและ ได้เสนอแนะให้เปิดวิชาชีพเพิ่มเติมถึง 41 วิชา ซึ่งสอดคล้อง กับนโยบายของกรุงเทพมหานคร (ปีงบประมาณ 2533-2537) ที่เน้นให้เปิดบริการเพิ่มขึ้น ในสาขาวิชาที่เปิดสอนอยู่แล้ว และมีผู้สมัครมากและเปิดบริการวิชาชีพใหม่ ๆ ที่ตรงตามความ ต้องการของตลาดแรงงาน

2. ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่เดียวกับโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า สถานที่ตั้งของโรงเรียนเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายที่จะให้มีโรงเรียนในชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และเมื่อพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสูงสุดพบว่าส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ได้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษา มีอาชีพรับจ้างและมีความมุ่งหมายมาเรียนเพื่อการประกอบอาชีพตามวิชาที่เรียน ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับความต้องการและนโยบายของกรุงเทพมหานครที่ว่าส่งเสริมให้ประชาชนที่มีอายุพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับและขาดโอกาสทางการศึกษาให้มีโอกาสศึกษาวิชาชีพในระยะสั้นเพื่อการประกอบอาชีพ

3. ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ของโรงเรียนมีฐานะเป็นครูจ้าง โดยที่กรุงเทพมหานครยังไม่ได้กำหนดกรอบอัตรากำลังให้เป็นข้าราชการครู ซึ่งทำให้เกิดปัญหาบุคลากรไม่เพียงพอ เนื่องจากการลาออกเมื่อได้งานที่มีความมั่นคงกว่าและมีค่าตอบแทนสูงกว่า ในบางสาขาวิชาไม่มีผู้สมัครเป็นผู้สอนเนื่องจากไม่ใช่อัตราข้าราชการครู นอกจากนี้ อัตรากำลังที่มีอยู่จำกัดจึงไม่มีครูสอนแทนเมื่อครูขาด ซึ่งเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่ากรุงเทพมหานครควรมีการกำหนดกรอบอัตรากำลังในตำแหน่งข้าราชการครูให้เพียงพอ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการบริหารงานบุคคลซึ่งระบุว่า ควรให้บุคลากรมีความมั่นคงในอาชีพ (วิจิตร ศรีสอาด, 2531) อนึ่งผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า โรงเรียนที่ไม่มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหาร ได้มอบหมายให้ครูอาจารย์ทำหน้าที่นี้โดยไม่มีตำแหน่งทางการรองรับ ซึ่งกรุงเทพมหานครควรจะได้มีการกำหนดตำแหน่งดังกล่าวให้ครบทุกโรงเรียนที่มีความจำเป็น

สำหรับคุณภาพของบุคลากร ผลการวิจัยยังพบอีกว่า บุคลากรที่เป็นครูอาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางครูและมีวุฒิทางวิชาชีพต่ำกว่าปริญญาตรีในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารระดับสูงควรพัฒนาบุคลากรให้มีสัดส่วนของครูวุฒิปริญญาตรีสูงขึ้น เช่น สนับสนุนให้ไปศึกษาต่อนอกเวลาราชการ

4. ผลการวิจัยพบว่า เหตุผลที่ระบุนในการจัดทำโครงการสอดคล้องกับข้อมูลสภาพปัญหาในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) ในประเด็นที่ว่า การจัดฝึกอาชีพเพื่อช่วยเหลือให้ผู้ไม่มีรายได้ได้เรียนวิชาชีพนั้นไปประกอบอาชีพ เพื่อให้ประชาชนมี

ความรู้ด้านอาชีพและหารายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัวใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นอาชีพเสริม และเพื่อช่วยเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ตามความจำเป็นและความต้องการของกรุงเทพมหานคร และในการตัดสินใจเปิดสอนวิชาชีพได้ใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชาชนในชุมชนและผู้ที่อยู่ในวัยการศึกษาภาคบังคับแต่ไม่ได้เข้าเรียน ซึ่งนับว่าการจัดทำโครงการนี้สอดคล้องกับหลักการที่ว่า ควรมีการสำรวจข้อมูลความจำเป็นก่อนการจัดทำโครงการ (สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์, 2530) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในเชิงปริมาณจะพบว่า การเปิดโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในแผนพัฒนาของกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ แผนดังกล่าวระบุว่า ให้เพิ่มโรงเรียนฝึกอาชีพเวลาพิเศษ (ภาคค่ำ) ในโรงเรียนประถมศึกษาปีละ 5 โรงเรียน แต่ในข้อเท็จจริงจากการสำรวจพบว่าในปี 2532-2534 ยังเปิดได้ต่ำกว่าเป้าหมายคือ 2, 5 และ 3 โรงเรียน ตามลำดับ

5. ผลการวิจัยมีผู้ให้สัมภาษณ์ประมาณครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่ระบุว่า การจัดปัจจัยในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ มีความเพียงพอและในส่วนที่ตอบว่าไม่เพียงพอได้ระบุสาเหตุของปัญหาความไม่เพียงพอว่าเกิดจากมีจำนวนครูพอดิบกับจำนวนห้องเรียนคือ ครู 1 คนต่อ 1 ห้อง งบประมาณมีจำกัดและได้รับวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่จำกัดตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้บริหารระดับสูง ควรได้เล็งเห็นความจำเป็นและความต้องการเพื่อให้สามารถจัดการฝึกอาชีพให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตามสภาพที่เป็นจริงจะ ไม่มีหน่วยงานใดสามารถได้รับงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพียงพอแก่ความต้องการ เนื่องจากความจำกัดของทรัพยากร ผู้วิจัยจึงเห็นว่านอกจากจะใช้มาตรการประหยัดตามที่คุณให้สัมภาษณ์เสนอแนะแล้ว ยังควรมีมาตรการหาความร่วมมือด้านทรัพยากรจากแหล่งอื่น เช่น จากหน่วยงานเอกชน สมาคมชมรมศิษย์เก่า องค์กรต่างประเทศ และผู้ปกครอง บุคคลทั่วไป

6. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการฝึกอาชีพ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เท่านั้นผู้บริหารโรงเรียนฝึกอาชีพที่มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ ทุกคนเป็นผู้บริหาร

โรงเรียนที่เปิดสอนในภาคปกติ จากประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ในการกำหนดโครงการครั้งต่อไป ควรให้ผู้บริหารโรงเรียนทุกโรงเรียนได้มีส่วนร่วม สำหรับการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรพบว่า ครูอาจารย์ในภาพรวมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร ยกเว้นครูอาจารย์ในโรงเรียนโครงการเปิดสอนเวลาพิเศษ (ภาคค่ำ) ในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร ดังนั้นในการจัดทำปรับปรุงหลักสูตรครั้งต่อไปควรให้ครูอาจารย์ทุกโรงเรียนเหล่านี้ได้มีส่วนร่วม

7. ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนเป็นผู้ดำเนินการนิเทศทั้งหมด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรมีสถาบันนิเทศประจำ เช่นเดียวกับศึกษานิเทศก์ในสำนักงานการศึกษา เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยตรงเนื่องจากข้อมูลสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ปรากฏชัดเจนว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางวิชาชีพ

8. ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ระบุว่า โรงเรียนให้บริการแก่ชุมชนตามสาขาวิชาที่เปิดสอน โดยประชาชนทั่วไปและชุมชนสามารถมารับบริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เช่น เสริมสวยสตรี ตัดผมชาย ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องยนต์ และนอกจากนี้รวมไปถึงการที่โรงเรียนพาผู้เรียนออกไปปฏิบัตินอกสถานที่ตามชุมชนและโรงเรียนประถมในสังกัด ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวนับว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ระบุว่า เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนให้มากที่สุด และยังเป็นการสนองความจำเป็นของชุมชน ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ผู้มาเข้าเรียนเป็นผู้มีรายได้น้อย และโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนที่ผู้มาเข้าเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ แสดงว่าโรงเรียนได้ให้บริการแก่ผู้ที่มีความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนั้นการให้บริการบางสาขายังเป็นการช่วยให้ผู้เรียนซึ่งมีรายได้น้อย มีรายได้ระหว่างเรียนอีกด้วย ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนควรดำเนินการในด้านการให้บริการต่อไปและกระจายให้มากขึ้น

9. ผลการวิจัยพบว่า การที่โรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ยกเว้นโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร (หลวงพ่อดำ วิชาดี ชูตินธร ไร่สุขภัณฑ์) ไม่สามารถจัดสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ประสงค์จะเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาชีพได้ เนื่องจากเวลาใน

การเรียนของโรงเรียนทั้ง 2 ประเภทไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยเห็นว่ากรุงเทพมหานครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรกำหนดเวลาเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาให้ออกต่อการเรียนวิชาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนวิชาชีพตามความต้องการ ซึ่งจะเป็นการสนองนโยบายของกรุงเทพมหานครได้มากขึ้น

10. ผลการวิจัยพบว่า มีผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนะให้ปรับปรุงจำนวนชั่วโมงในหลักสูตรวิชาชีพที่เปิดสอนระยะเวลา 3 เดือน (180 ชั่วโมง) เป็น 200 ชั่วโมง เพื่อให้เพียงพอสำหรับการเทียบโอนหน่วยการเรียนในการสอบเทียบระดับชั้นในสายสามัญได้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรดำเนินการตามข้อเสนอดังกล่าว เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นกว่าในหลักสูตรเดิม

จากผลการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับความเพียงพอของทรัพยากรซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ประมาณครึ่งหนึ่งระบุว่า เพียงพอ แต่เมื่อให้ระบุปัญหาด้านทรัพยากร ผู้ให้สัมภาษณ์เกินครึ่งระบุว่า มีคนและวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ นั้น อาจเป็นเพราะว่าเมื่อพิจารณาตามมาตรฐานขั้นต่ำ จะพบว่า มีทรัพยากรเพียงพอ เช่น ในกรณีทรัพยากรบุคคล ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ระบุว่า มีผู้สอนพอดีชั้นเรียน แต่เมื่อพิจารณาถึงปัญหาในทางปฏิบัติจะพบว่า เมื่อครูขาดจะ ไม่มีผู้สอนแทนต้องใช้วิธีการหยุดเรียนแล้ว ไปจัดสอนชดเชยภายหลัง ซึ่งเป็นปัญหาทั้งกับผู้บริหารและครูอาจารย์ จึงทำให้คำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ใน 2 กรณีไม่สอดคล้องกัน

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า เมื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ประเมินความสำเร็จของโครงการ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประเมินในระดับดีทุกโครงการและทุกวัตถุประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าแม้ข้อมูลส่วนนี้จะ เป็นลักษณะความคิดเห็นของผู้ประเมิน แต่ก็มีข้อมูลส่วนอื่นที่ยืนยันความสำเร็จของโครงการ เช่น สามารถช่วยเหลือผู้ที่ไม่มีรายได้ ได้เรียนวิชาชีพ ผู้เรียนวิชาชีพไปแล้วสามารถประกอบอาชีพได้รับงานมาทำระหว่างเรียน การขยายเวลาเรียนในภาคค่ำ คนมีอาชีพแล้วมาเรียนเป็นอาชีพเสริม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กรุงเทพมหานครควรพิจารณาดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1. เปิดวิชาชีพในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้น และในพื้นที่ที่ยังมีโรงเรียนไม่เพียงพอและไม่ครบตามเป้าหมาย ควรพิจารณาเปิดโรงเรียนเพิ่มขึ้น
2. กำหนดกรอบอัตรากำลังของข้าราชการครูให้เพียงพอโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครที่มีสถานที่เป็นของตนเอง และกำหนดให้มีกรอบอัตรากำลังในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนให้ครบทุกโรงเรียน
3. สัดส่วนของวุฒิปริญญาตรีให้สูงขึ้น โดยสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนไปศึกษาต่อนอกเวลาราชการ
4. ควรกระตุ้นและสนับสนุนให้โรงเรียนหาแหล่งทรัพยากรภายนอกเช่น จากหน่วยงานเอกชน หน่วยงานของรัฐ องค์กรต่างประเทศ ตลอดจนศิษย์เก่า ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป เป็นต้น
5. ควรให้ผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการฝึกอาชีพที่จะจัดทำในครั้งต่อไป
6. ควรกำหนดให้มีศึกษานิเทศก์ สำหรับนิเทศโรงเรียนในโครงการฝึกอาชีพในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการบริหารโรงเรียน
7. ควรกระตุ้นและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดให้บริการแก่ชุมชนอย่างทั่วถึงครบทุกโรงเรียน
8. ควรจัดเวลาการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสายสามัญให้สอดคล้องกับโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ให้นักเรียนดังกล่าวสามารถมาเรียนวิชาชีพได้
9. ควรปรับปรุงจำนวนชั่วโมงในหลักสูตรวิชาชีพให้เพียงพอสำหรับการเทียบโอนหน่วยการเรียน ในการสอบเทียบระดับชั้นในสายสามัญได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินการฝึกอาชีพของกรุงเทพมหานคร ให้ครบทุกรูปแบบที่จัด เพื่อให้เห็นผลในภาพรวมทั้งหมดรวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น
2. ควรมีการประเมินการฝึกอาชีพของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมหรือสังเกตเป็นระยะเวลานาน เพื่อให้ได้ข้อมูลในแนวลึก
3. ควรมีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับความต้องการฝึกวิชาชีพ และความสามารถของกรุงเทพมหานครที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนแต่ละกลุ่มเป้าหมายและตลาดแรงงาน เป็นช่วงเวลาที่นานพอจะเห็นแนวโน้มให้ชัดเจนขึ้น